

Archeo-rapport 171
Het archeologisch vooronderzoek aan de Hazelereik te Tongeren

Maarten Smeets

Archeo-rapport 171

**Het archeologisch vooronderzoek aan de Hazelereik te
Tongeren**

Maarten Smeets

**Kessel-Lo, 2013
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeo-rapport 171
Het archeologisch vooronderzoek aan de Hazelereik te Tongeren

Opdrachtgever:	AZ Vesalius
Projectleiding:	Maarten Smeets
Leidinggevend archeoloog:	Maarten Smeets
Auteurs:	Maarten Smeets
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

D/2013/12.825/35

Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2013, Studiebureau Archeologie bvba

Administratieve fiche

Administratieve gegevens

Opdrachtgever	AZ Vesalius, Hazelereik 51, 3800 Tongeren
Uitvoerder	Studiebureau Archeologie bvba
Vergunningshouder	Maarten Smeets
Beheer en plaats opgravingsgegevens	Deze gegevens werden na het onderzoek overgemaakt aan de opdrachtgever.
Beheer en plaats vondsten en stalen	De vondsten en stalen werden na het onderzoek overgemaakt aan de opdrachtgever.
Projectcode	2013/292
Vindplaatsnaam	Hazelereik
Locatie	Provincie: Limburg, Gemeente: Tongeren, Straat: Hazelereik
Kadasternummers	Afdeling: 6, Sectie: C, perceelsnummers: 479a en 455b
Lambertcoördinaat 1	228667,07; 164828,52; 116,29
Lambertcoördinaat 2	228634,08; 164805,90; 118,18
Lambertcoördinaat 3	228626,76; 164820,22; 117,08
Lambertcoördinaat 4	228659,97; 164842,92; 115,18
Kadasterplan	Zie fig. 1.2
Topografisch plan	Zie fig. 1.1
Begindatum	15 juli 2013
Einddatum	15 juli 2013

Onderzoeksopdracht

Verwijzing Bijzondere voorwaarden	Zie bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Tongeren, Hazelereik (AZ Vesalius uitbreiding)
Archeologische verwachtingen	In de omgeving van het projectgebied zijn meerdere vindplaatsen gekend. Het merendeel betreft Romeinse begravingen.
Wetenschappelijke vraagstellingen	<ul style="list-style-type: none">- zijn er sporen aanwezig?- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
Aard van de bedreiging	Uitbreiding van het ziekenhuis
Randvoorwaarden	Zie bijzondere voorwaarden bij de vergunning

	voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Tongeren, Hazelereik (AZ Vesalius uitbreiding)
--	--

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1 Algemene inleiding en situering van het project	p. 3
1.1 Inleiding	p. 3
1.2 Beschrijving van de vindplaats	p. 3
1.3 Fysiografie	p. 5
1.3.1 Lokale topografie en hydrografie	p. 5
1.3.2 Geologische opbouw	p. 5
1.3.3 Bodemeenheden rond de site en hun eigenschappen	p. 8
1.4 Archeologische voorkennis	p. 8
1.5 Onderzoeksopdracht	p. 10
Hoofdstuk 2 Werkwijze en resultaten	p. 11
2.1 Werkwijze	p. 11
2.2 Stratigrafie en profielen	p. 12
2.3 Overzichtsplattegronden	p. 13
Hoofdstuk 3 Besluit	p. 15
Bijlagen	p. 17
Bijlage 1: Fotoinventaris	p. 19

Hoofdstuk 1 Algemene inleiding en situering van het project

1.1 Inleiding

Naar aanleiding van de uitbreiding van het AZ Vesalius aan de Hazelereik te Tongeren werd door Onroerend Erfgoed een archeologisch vooronderzoek in de vorm van proefsleuven opgelegd (vergunningsnummer 2013/292).

Het onderzoek werd door het AZ Vesalius aan Studiebureau Archeologie bvba toevertrouwd en het terreinwerk werd uitgevoerd op 15 juli 2013.

1.2 Beschrijving van de vindplaats

Het projectgebied beslaat ca. 0,1 ha en grenst in het westen aan het bestaande AZ Vesalius (fig. 1.1 en fig. 1.2).

Binnen de archeoregio's (fig. 1.3) is het projectgebied gesitueerd in de leemstreek.

Fig. 1.1: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied¹.

¹ www.agiv.be

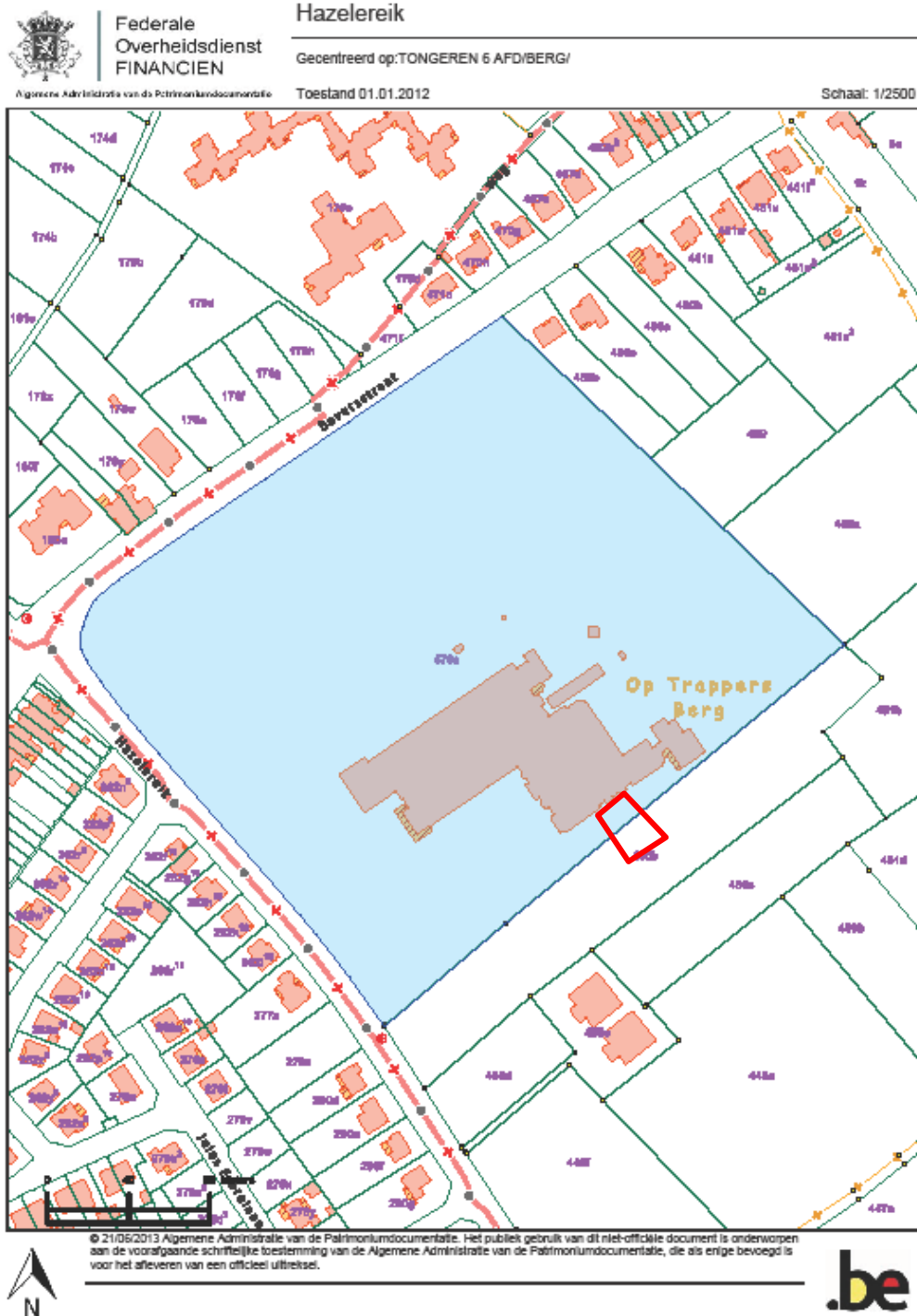

Fig. 1.2: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied².

² www.minfin.fgov.be

Lambertcoördinaat 1	228667,07; 164828,52; 116,29
Lambertcoördinaat 2	228634,08; 164805,90; 118,18
Lambertcoördinaat 3	228626,76; 164820,22; 117,08
Lambertcoördinaat 4	228659,97; 164842,92; 115,18

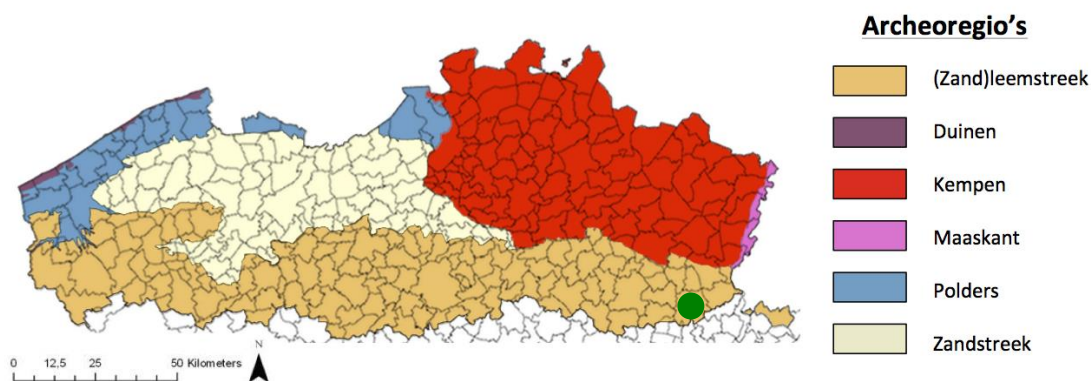

Fig. 1.3: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's³.

1.3 Fysiografie

1.3.1 Lokale topografie en hydrografie

Het onderzoeksgebied ligt op een hoogte van 118 m TAW. Het oppervlak helt af naar het noordwesten. De afwatering gebeurt naar de 's Herenelderenbeek in het noorden (fig. 1.4). Deze behoort tot het Demerbekken, maar het projectgebied ligt bijna op de grens tussen het Maasbekken en het Scheldebekken (waartoe de Demer hoort).

1.3.2 Geologische opbouw

Het projectgebied bevindt zich op de grens van sedimenten die behoren tot de formatie van Borgloon en de formatie van Bilzen (fig. 1.5). Beide formaties dateren uit het vroeg-oligoceen, maar stratigrafisch gezien is de formatie van Borgloon de oudsten (fig. 1.6).

De formatie van Borgloon bestaat uit zwarte klei, met schelpenresten. Bij de formatie van Bilzen zijn twee zandige eenheden gescheiden door een kleiige eenheid.

Volgens de Databank Ondergrond Vlaanderen vonden er geen holocene en/of tardiglaciale afzettingen meer plaats bovenop de pleistocene sequentie (fig. 1.7).

³ <https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

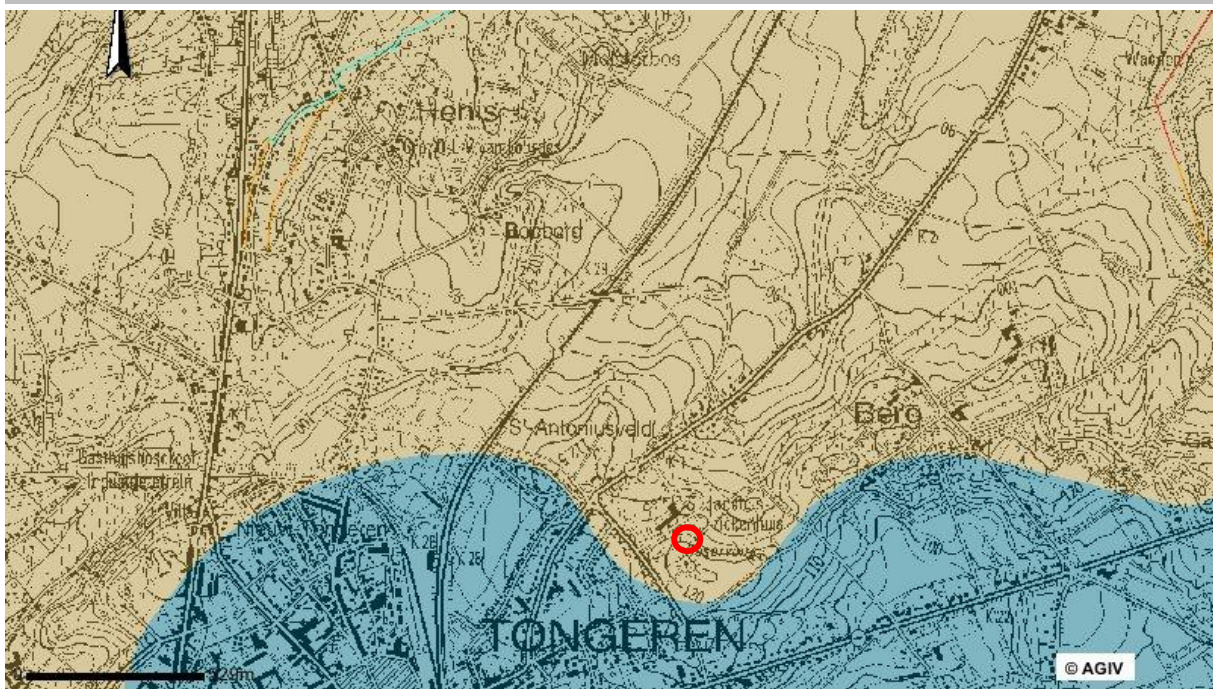

Fig. 1.4: Topografie en hydrografie rond het aangeduide onderzoeksgebied⁴.

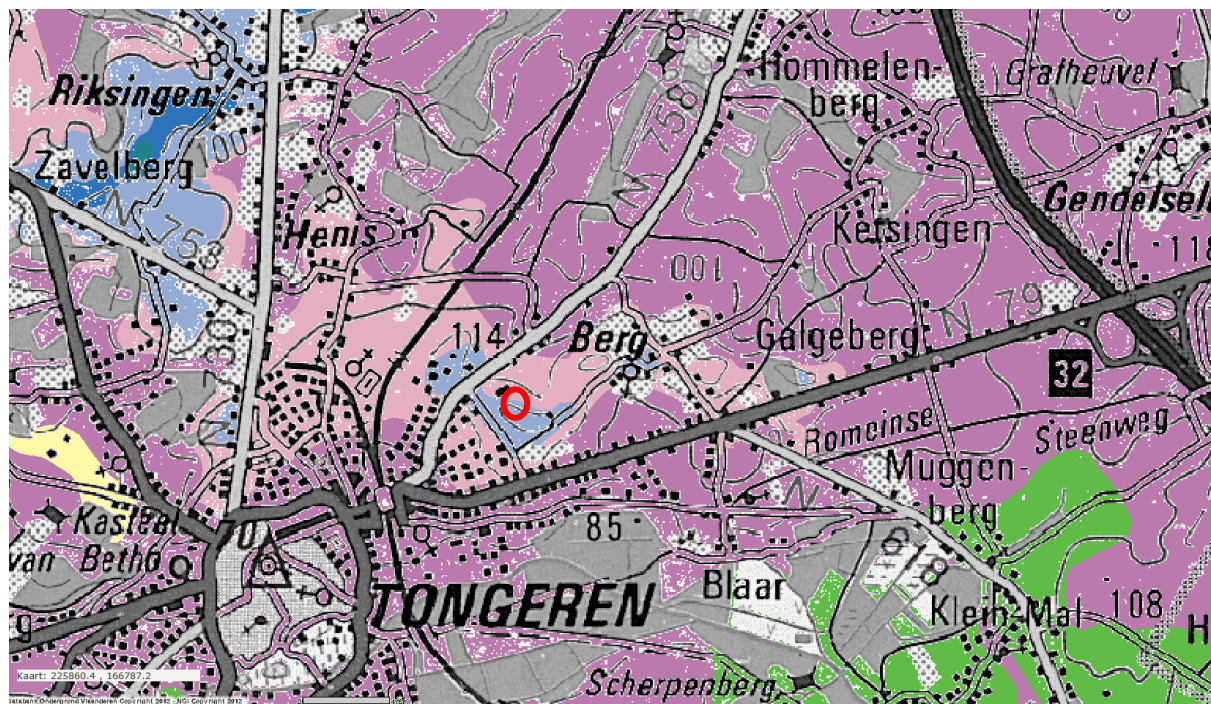

Fig. 1.5: Tertiair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied⁵.

⁴ www.agiv.be

⁵ www.dov.vlaanderen.be

Het archeologisch vooronderzoek aan de Hazelereik te Tongeren

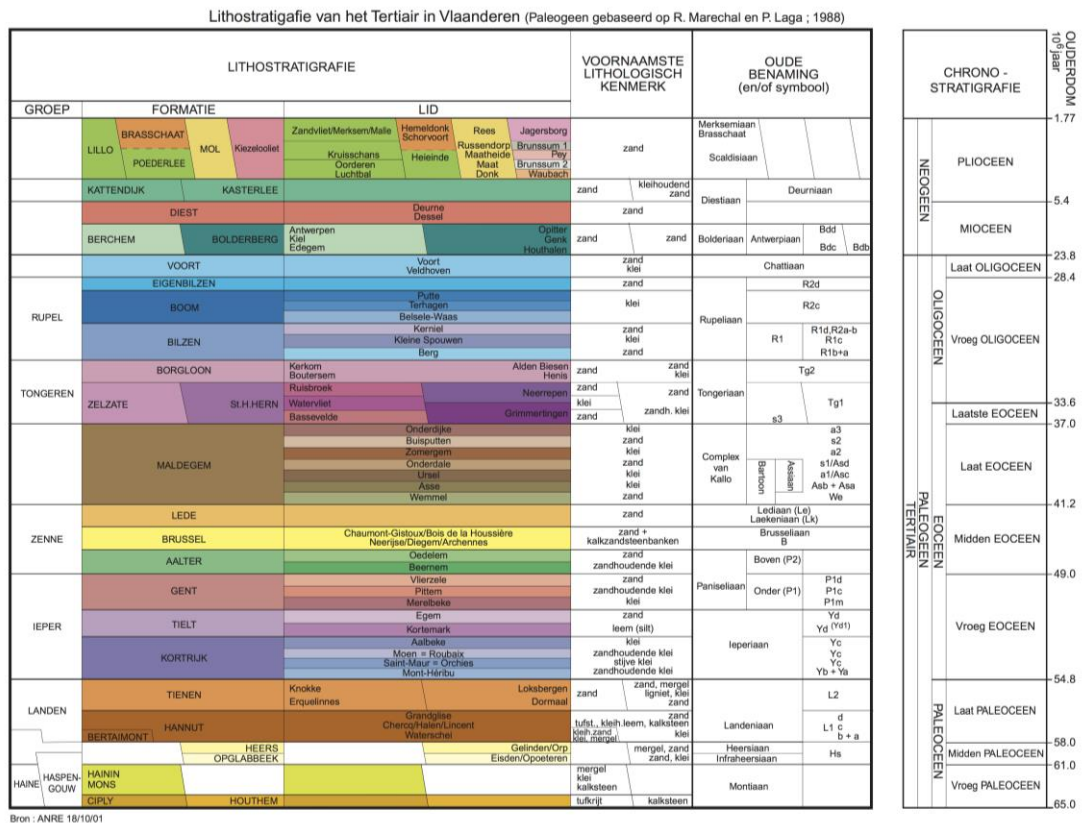

Fig. 1.6: Litho- en chronostratigrafie van het Tertiair in Vlaanderen⁶.

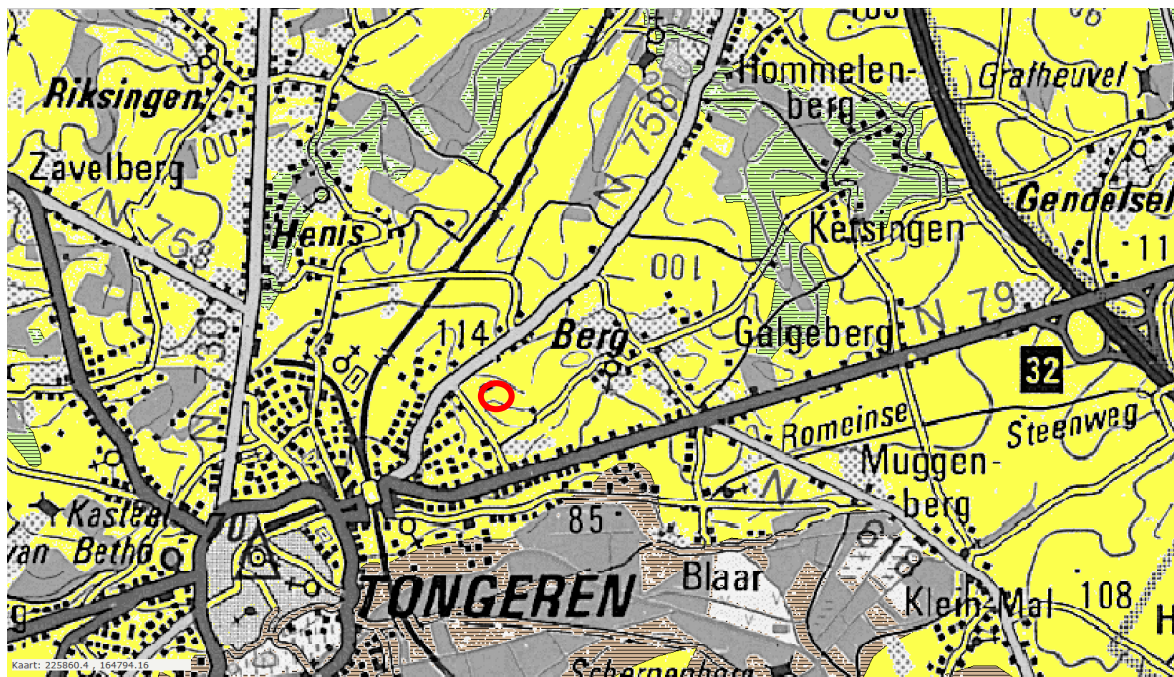

Fig. 1.7: Quartaire geologische kaart met aanduiding van het projectgebied⁷.

⁶ www.dov.vlaanderen.be

⁷ www.dov.vlaanderen.be

1.3.3 Bodemeenheden rond de site en hun eigenschappen

Het projectgebied ligt op de overgang van ABA1 en uABA (fig. 1.8). ABA1 zijn leemgronden met een textuur B horizont, waarbij de A horizont minder dan 40 cm dik is. uABA zijn leemgronden met een textuur B horizont, maar met een kleisubstraat beginnend op geringe diepte.

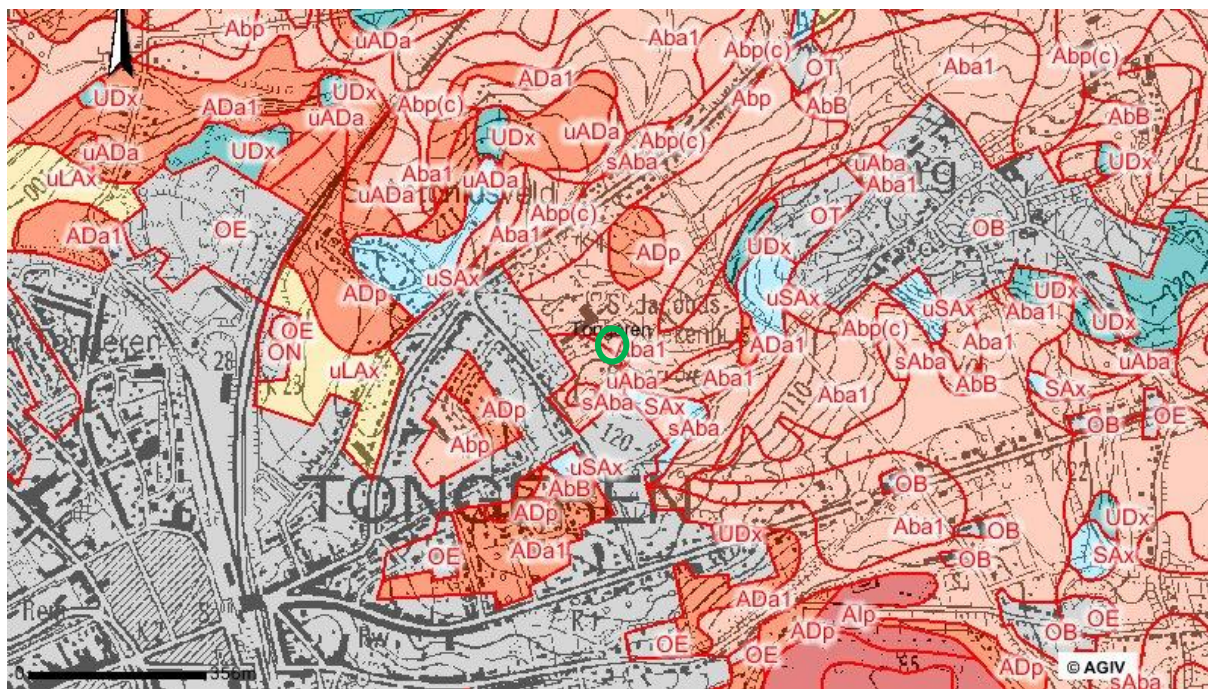

Fig. 1.8: Overzicht van het bodemlandschap met aanduiding van het onderzoeksgebied⁸.

1.4 Archeologische voorkennis

Op de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (fig. 1.9) zijn in de directe omgeving van het projectgebied verschillende vindplaatsen gekend. CAI 161678 is de locatie van een neolithische vondstenconcentratie. Bij een vooronderzoek ter hoogte van CAI 150788 werden sporen uit de ijzertijd aangetroffen en CAI 700072 is de vindplaats van een munt uit de late ijzertijd. De overige vindplaatsen dateren uit de Romeinse periode. CAI 700822 is een villa uit de midden-Romeinse periode. Op locaties CAI 159532 en CAI 150794 werden respectievelijk drie en twee brandgraven aangetroffen. In beide gevallen werden ook rituele (afval)kuilen gemeld. CAI 700827, CAI 150092 en CAI 700605 zijn de locaties van losse vondsten uit de Romeinse periode.

⁸ www.agiv.be

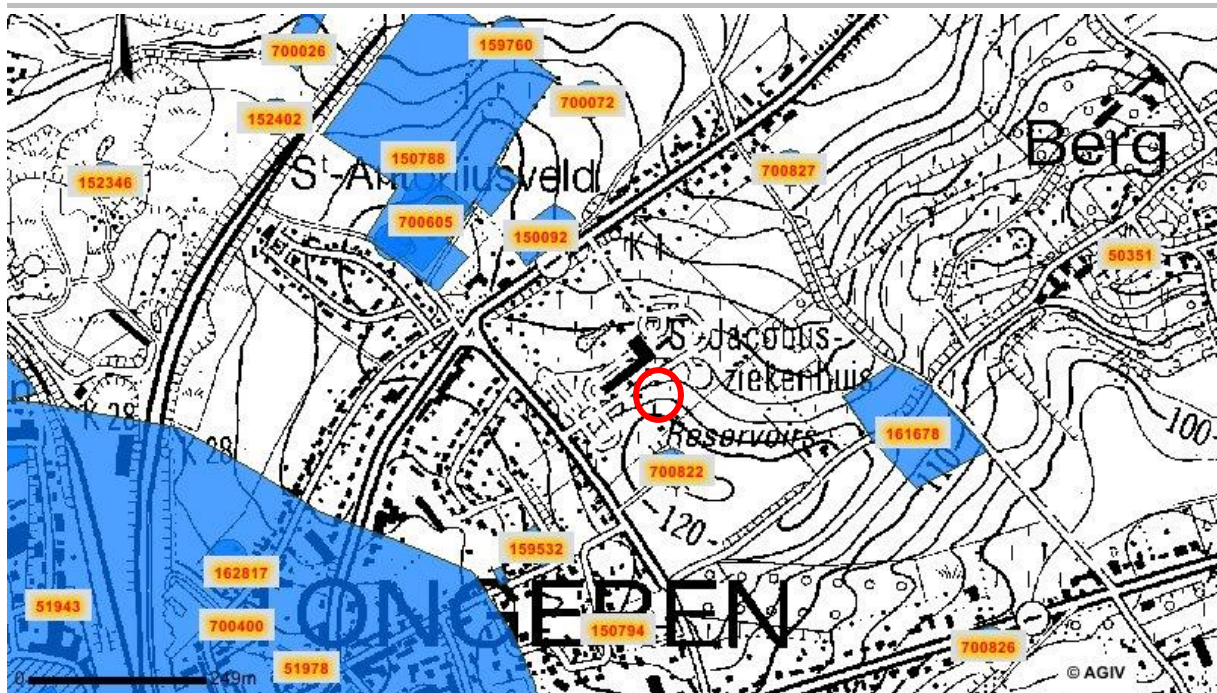

Fig. 1.9: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied⁹.

De Ferrariskaart (1771-1778) (fig. 1.4) toont voor de zone ten zuidwesten van Berg enkel velden en ook op de Atlas der Buurtwegen (fig. 1.5) zijn geen structuren zichtbaar.

Fig. 1.4: Uittreksel uit de Ferrariskaart¹⁰.

⁹ www.agiv.be

¹⁰ www.kbr.be

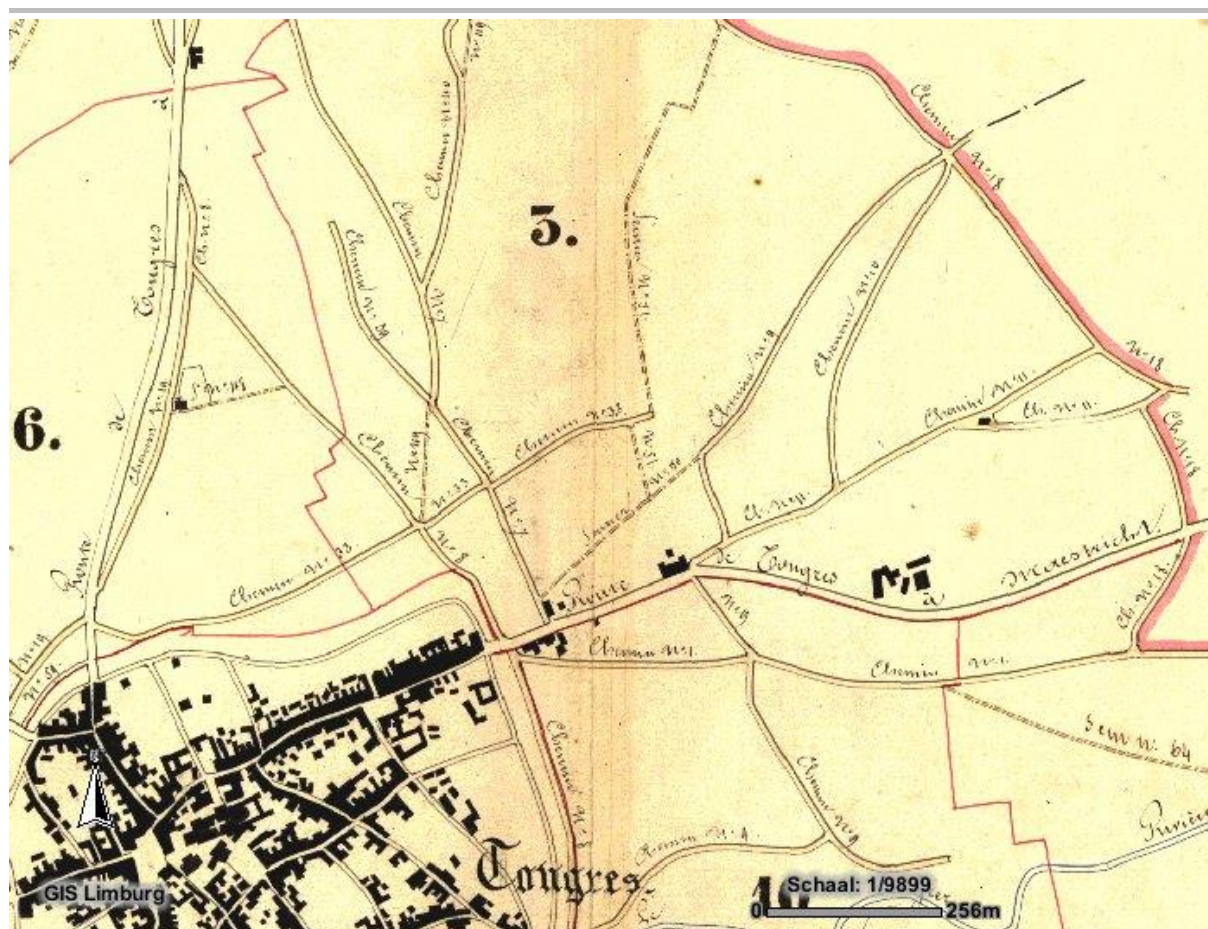

Fig. 1.5: Uittreksel uit de Atlas der Buurtwegen¹¹.

1.5 Onderzoekopdracht

Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

¹¹ www.limburg.be

Hoofdstuk 2 Werkwijze en resultaten

2.1 Werkwijze

Conform de opgelegde voorschriften werden sleuven aangelegd met een graafmachine op rupsbanden met een platte graafbak (fig. 2.1). Zoals in de bijzondere voorwaarden bepaald werden 2 proefsleuven in de lengterichting van het gebouw aangelegd. De dwarse sleuf die de verbinding moest maken met het bestaande gebouw, kon omwille van de toegankelijkheid (en met goedkeuring van Onroerend Erfgoed), niet uitgevoerd worden. In totaal werd 10,8 % van het projectgebied onderzocht.

Fig. 2.1: Aanleg van het vlak.

Er werden geen sporen aangetroffen. Alle sleuven, werden digitaal topografisch ingemeten, evenals het maaiveld en de locatie van de profielen.

2.2 Stratigrafie en profielen

De opbouw van de bodem is te capteren in 1 referentieprofiel (**Fout! Verwijzingsbron niet evonden.**), het profiel in sleuf 2. Onde de bruine teelaarde (1) van ongeveer 30 cm, bevindt zich een 10 cm dikke verrommelde laag die bestaat uit teelaarde en het onderliggende tertiair zand (3). Dit tertiair zand is afkomstig van de formatie van Bilzen, die zich onder het projectgebied bevindt. Door sterke erosie op de helling is het afdekkende leempakket dus volledig verdwenen, waardoor ook geen archeologisch relevante sporen meer te verwachten waren.

Fig. 3.2: Het referentieprofiel.

2.3 Overzichtsplattegronden

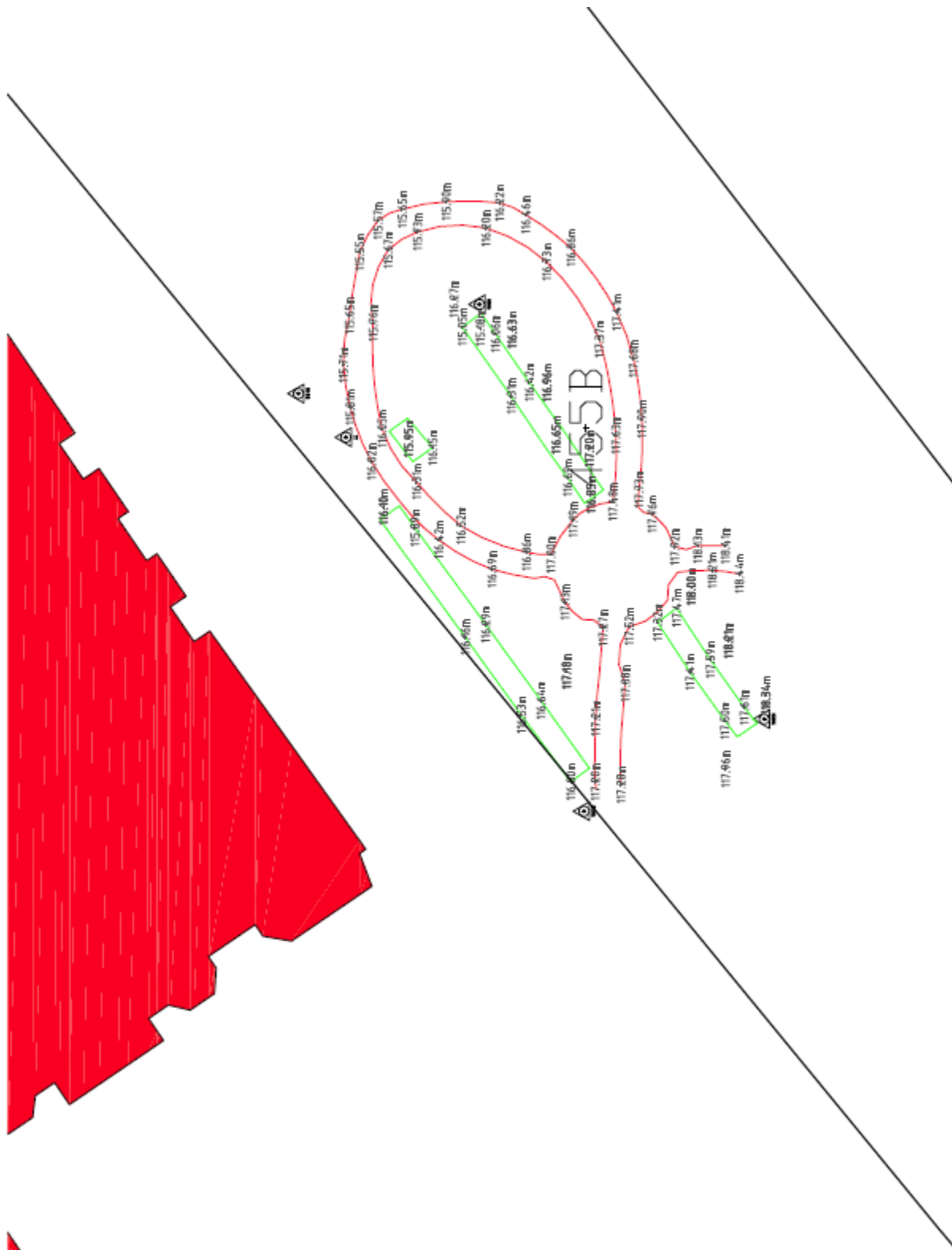

Fig. 3.2: Allesporenkaart.

Hoofdstuk 3 Besluit

Conform art. 4 § 2 van het Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003), 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006), 27 maart 2009 (B.S. 15.5.2009) en 18 november 2011 (B.S. 13.12.2011) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden.

Daarom werd een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek gevraagd om de archeologische potentie van het terrein in te schatten. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

Zijn er sporen aanwezig?

Neen.

Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

Er zijn geen sporen waargenomen.

Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

Niet van toepassing.

Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Niet van toepassing.

Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Niet van toepassing.

Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

Tijdens het onderzoek werd vastgesteld dat het tertiair bijna dagzoomt. Erosie heeft in het verleden het afdekkende leempakket verwijderd. Hierdoor zijn ook geen archeologisch relevante sporen meer te verwachten, zoals werd vastgesteld tijdens het vooronderzoek.

Daarom lijkt een verder archeologisch onderzoek niet verantwoord. Het officieel vrijgeven van het terrein gebeurt door Onroerend Erfgoed.

Ondanks het vrijgeven van het terrein blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in:

- het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 18 november 2011 (BS 08.06.1999, 24.03.2003, 07.06.2006, 15.5.2009 en 13.12.2011)
- en het besluit van de Vlaamse regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003, 23 juni 2006, 9 mei 2008, 4 december 2009, 1 april 2011 en 10 juni 2011

van toepassing, meer bepaald voor de bepalingen over de meldingsplicht van eventuele toevalsvondsten tijdens het verdere verloop van de werken.

Bijlagen

Bijlage 1 Fotoinventaris

Fotonummer	Sleuf	Aard
2013-292-01		Algemeen overzicht
2013-292-02		Algemeen overzicht
2013-292-03	1	Profiel 1
2013-292-04	1	Profiel 1
2013-292-05	1	Profiel 1
2013-292-06	1	Profiel 1
2013-292-07	1	Overzicht
2013-292-08	1	Overzicht
2013-292-09	1	Overzicht
2013-292-10	1	Overzicht
2013-292-11	1	Overzicht
2013-292-12	1	Overzicht
2013-292-13	1	Overzicht
2013-292-14	2	Profiel 2
2013-292-15	2	Profiel 2
2013-292-16	2	Profiel 2
2013-292-17	2	Profiel 2
2013-292-18	2	Overzicht
2013-292-19	2	Overzicht
2013-292-20		Algemeen overzicht
2013-292-21	2	Overzicht
2013-292-22	2	Overzicht
2013-292-23	2	Overzicht

